
METHODS FOR STIMULATION OF ACTIVE LEARNING IN STUDENTS

Iskra PetkovaMedical University – Pleven, Bulgaria, petkovai@abv.bg

Abstract: In pedagogical practice as a whole there is a growing tendency of employing methods and means that stimulate and activate students to learn during the training process and to enhance their cognitive and professional competencies. An empiric study has been conducted, to discuss and analyze the level of assessment made by students, on methods for active learning stimulation. A survey has been conducted among students studying in two professional orientations. An assessment card has been developed, with main question “Lecturers stimulate active learning of students by using predominantly the following training methods”, structured in two main parts: a) assessment of methods used by the lecturers in the process of training (from 2 to 6 ascending index scale); b) lecturers create conditions for active learning of students by providing opportunity for students to ask questions; give freedom for sharing own ratiocinations; use multimedia devices; include examples from practice; relate the problem to students’ future profession; use various means and techniques (three-index responsive scale: 1 – never, 2 – sometimes, 3 – always). Scope of survey - 102 students from the Medical college at the Medical University of Pleven, from two departments - *Health Care* (N = 45) and *Social Activities* (N=57) who have participated voluntarily. The data from the survey for the first part of the question have been analyzed for each department and for the second part the total results from the survey among students from both professional orientations have been shown. Relative rate of highest index responses only are displayed in tables, as they use the highest index and show most determined, explicit choice. The three units subject to analysis, with highest rate of assessment of training methods employed by lecturers, marked by the respondents from Health Care Department are: Seminars -77,78%, Laboratory and Practice - 76,56%, Lectures - 62,22%; results for respondents from Social Activities Department: Case Solving - 68,42%; Lecture, Game Method, Situational Method - 66,68%; Project Method - 56,14%. Regarding the methods for activation of students attitude during the training process the first three places of highest absolute rate of units of analysis, the respondents determine “opportunity for students to ask questions”- 85,29%; “freedom for sharing own ratiocinations” - 82,35%; “using multimedia devices” - 79,41%. The employed methods of training define the main frame for the learning process and support the subject-subjective pedagogical interactions between lecturers and students, for achieving specific educational objects and stimulation the activity in mastering professional knowledge, for creation of a real relation between training and practice. In the training process the lecturers stimulate students’ active attitude by creating conditions for searching answers to various issues, for free expression of opinions and self-development of future specialists.

Keywords: students, lecturers, methods, stimulating, activity.

МЕТОДИ, СТИМУЛИРАЩИ АКТИВНОТО УСВОЯВАНЕ НА ЗНАНИЯ ОТ СТУДЕНТИТЕ**Искра Петкова**Медицински университет – Плевен, Република България, petkovai@abv.bg

Резюме: В педагогическата практика като цяло се налага тенденцията за използването на методи и средства, които да стимулират и активизират студентите за усвояване на знания в процеса на обучението, да повишават познавателните и професионалните им компетентности. Проведено е емпирично изследване, което цели да се обсъди и анализира, определената от студентите, степен на оценка на използваните в процеса на обучение методи за стимулиране на активното усвояване на знания. Анкетно проучване е проведено сред студенти от две професионални направления. Разработена е оценъчна карта с основен въпрос „Преподавателите стимулират активното усвояване на знания у студентите като използват най-често следните методи за обучение“ структуриран в две основни части: а) оценка на използваните от преподавателите методи в процеса на обучението на студентите (от 2 до 6 във възходящ ред); б) преподавателите създават условия за активно усвояване на знания от студентите като: дават възможност на студентите да задават въпроси; предоставят свобода за изказване на собствени съждения; използват мултимедийни средства; включват примери от практиката; свързват проблема с бъдещата професия на студентите; използват разнообразни средства и похвати (в тристепенна скала: 1 – „никога“; 2 – „понякога“; 3 – „винаги“). Обхват на изследването – на доброволен принцип са включени общо 102 студента (N = 102) от Медицински колеж към Медицински университет – Плевен от две професионални направления: „Здравни грижи“ (N = 45) и „Социални дейности“ (N = 57). Данните от

проучването на първата част на въпроса са анализирани за всяко професионално направление, а за втората част са представени общите резултати от изследването на студентите от двете професионални направления. В табличен вид са представени относителните честоти само на отговорите в най-големите степени тъй като това е най-високата степен на скалите и посочва най-голяма категоричност на избора. Трите единици за анализ с най-голяма честота на оценка на използваните от преподавателите методи на обучение посочени от респондентите от професионално направление „Здравни грижи“ са: Упражнение – 77,78%, Лабораторна и практическа работа – 76,56% и Лекция – 62,22%, а за респондентите от професионално направление „Социални дейности“ са: Решаване на казус – 68,42%; Лекция, Игров метод, Ситуационен метод по 66,68%; Метод на проектите – 56,14%. От гледна точка на начините за активизиране позицията на студентите в процеса на обучение на първите три места с вай-висока абсолютна честота на единици на анализ респондентите определят: „възможността на студентите да задават въпроси“ – 85,29%; „предоставянето на свобода за изказване на собствени съждения“ – 82,35%; „използването на мултимедийни средства“ – 79,41%. Използваните методи за обучение определят основната рамка на процеса на обучение и подпомагат субект – субектните педагогически взаимодействия между преподавателя и студентите за постигане на определените образователни цели и стимулиране на активността при усвояване на професионални знания, за изграждане на реална връзка обучение – практика. В процеса на обучението преподавателите стимулират активната позиция на студентите като създават условия за търсене на отговори по различни въпроси, дават възможност за свободно изразяване на мнение, за саморазвитие на бъдещите специалисти.

Ключови думи: студенти, преподаватели, методи, стимулиране, активност.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Развитието на образованието по посока на неговата утилитарност (ползност) за тези, които придобиват знания и умения, определя и някои характеристики на съвременното университетско образование:

1. Ориентация на висшите училища от фундаментални знания към прагматични знания.
2. Висшето училище променя своята природа – „произвежда и разпространява образователни услуги“. Превръща се в субект на пазарни отношения.
3. Университетското образование се самоопределя според признаците за конкурентоспособност и доходност.
4. Масово приложение на проектния подход в образованието. Създават се програми в съответствие с изискванията на пазара и се привличат „мобилни състави от преподаватели“ (хонорувани преподаватели).
5. Отделните звена във висшето училище се оценяват от гледна точка на приноса им за успешност на университетата на пазара на образователни услуги²⁰.

От друга страна бързо изменящите се социално-икономически условия определят необходимостта от сериозно преосмисляне на традиционните образователни системи при обучението на студенти, бъдещи специалисти в сферата на помагачите професии (медицински специалисти и социални работници).

В педагогическата практика като цяло се налага тенденцията за използването на методи и средства, които да стимулират и активизират студентите за усвояване на знания в процеса на обучението, да повишават познавателните и професионалните им компетентности.

Такива методи могат да се потърсят в групата на така наречените комплексни, концептуални методи, които задават основната рамка, в която взаимодействат обучаваният и обучаваният при постигането на определена образователна цел. Създават се условия за подпомагане и взаимодействие на участниците в образователния процес. Това са начини, процедури за осъществяване на субект-субектните педагогически взаимодействия, за постигане на определени цели на обучението. Характерно за тези методи е, че те представляват моделиране на междуличностни, вътрешногрупови и междугрупови отношения със специфичен социално-педагогически характер²¹.

Използването на такива методи в обучението на студентите стимулира педагогическото взаимодействие, при което обучаемите не са пасивни слушатели, а напротив активно участват в учебния процес, развива се мисленето, въображението и творческият им потенциал. Това от своя страна поставя

²⁰ Божилова, В. Интерактивността в университетското образование и обучение. В Годишник на Софийския университет. Факултет по педагогика. Книга Педагогика. Университетско издателство“Св. Климент Охридски“, София, (2015), 5-35.

²¹ Ковачева, Ю. Класификация на интерактивните методи на обучение. Интерактивните методи в съвременното образование. Ред. Д. Тодорина, Благоевград, (2010), 113.

пред преподавателя необходимостта той да използва такива методи и средства, които да мотивират студентите, да развиват самостоятелност, особено при вземане на решения, да подчиняват личните си интереси в името на постигането на общата професионална цел.

Ако се приемат думите на Конфуций: „Три пътя водят към знанието: път на обмисляне – този път е най-благородният, път на подражание – това е най-лекият път, път на опита – този път е най-горчивият“; може да се каже, че с използване на методи за стимулиране и активизиране на студентите за усвояване на знания в процеса на обучение се съчетава опита и осмислянето му в условията на непрекъснато взаимодействие на преподавателя с учащите се, както и между самите учащи²².

Направеното изложение определя необходимостта от провеждане на емпирично изследване, което цели да се обсъди и анализира, определената от студентите, степен на оценка на използваните в процеса на обучение методи за стимулиране на активното усвояване на знания.

2. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Метод на емпиричното изследване – анкетно проучване сред студенти от две професионални направления.

Инструментарий на изследването – разработена е оценъчна карта с основен въпрос „Преподавателите стимулират активното усвояване на знания у студентите като използват най-често следните методи за обучение“ структуриран в две основни части:

- a) каква оценка по възходящ ред от 2 до 6 бихте поставили на този метод (предложени са 13 метода, най-често използвани от преподавателите в процеса на обучението. Дадена е възможност за добавяне и оценка и на други методи на обучение по избор от студентите);
- b) преподавателите създават условия за активно усвояване на знания от студентите като: дават възможност на студентите да задават въпроси; предоставят свобода за изказване на собствени съждения; използват мултимедийни средства; включват примери от практиката; свързват проблема с бъдещата професия на студентите; използват разнообразни средства и похвати. В тази част от въпроса отговорите се оценяват в тристепенна скала: 1 – „никога“; 2 – „понякога“; 3 – „винаги“. Въпросът е част от анкета разработена от Асоциация на професорите от славянските страни.

Обхват на изследването – в анкетното проучване на доброволен принцип са включени общо 102 студента (N = 102) от Медицински колеж към Медицински университет – Плевен от две професионални направления: „Здравни грижи“ (45 студента, N = 45) и „Социални дейности“ (57 студента, N = 57).

Резултатите от проведеното изследване се обработват в процентно отношение на всеки получен отговор за бална оценка по въпроса и общия брой анкетирани студенти, а данните се отразяват в таблици.

3. РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

При анализиране на получените данни от проучването се имат предвид:

- Особеностите в съдържанието на учебните дисциплини, изучавани в различните професионални направления;
- Отчита се факта, че оценките, определени от студентите се отнасят като цяло за професионалното направление, а не за конкретна учебна дисциплина;
- Отчитат се особеностите в методологията на провеждането на всеки един от методите.
- Проучва се мнението на студенти от две различни професионални направления: „Здравни грижи“ и „Социални дейности.“

Данните от проучването на първата част на въпроса, оценка на използваните от преподавателите методи на обучение, се анализират за всяко професионално направление. Представени са относителните честоти само на отговорите в най-голямата степен – 6, тъй като това е най-високата степен на скалата и посочва най-голяма категоричност на избора.

В Таблица 1 са представени резултатите от оценките на респондентите за методите, използвани от преподавателите им в процеса на обучение в професионално направление „Здравни грижи“.

²² Божилова, В. Интерактивността в университетското образование и обучение. В Годишник на Софийския университет. Факултет по педагогика. Книга Педагогика. Университетско издателство“Св. Климент Охридски“, София, (2015), 5-35.

Таблица 1: Оценка на използваните от преподавателите методи в обучението на студентите от професионално направление „Здравни грижи“

Еденица за анализ	Абсолютна честота на единици на анализа	Относителна честота на единици на анализа в %
Лекция	28	62,22
Упражнение	35	77,78
Казус	18	40,00
Лабораторна и практическа работа	34	75,56
Инструктаж	24	53,33
Проект	14	31,11
Дискусия	20	44,44
Дебат	12	26,67
Ситуационен метод	16	35,56
Игров метод	17	37,76
Учене чрез тренажор	12	26,67
Самостоятелна работа	24	53,33
Работа с книга	17	37,76

Трите единици за анализ с най-голяма честота на оценка на използваните от преподавателите методи на обучение посочени от респондентите от професионално направление „Здравни грижи“ са: Упражнение – 77,78%, Лабораторна и практическа работа – 76,56% и Лекция – 62,22%.

С малка разлика по честота следват: Самостоятелна работа и Инструктаж по 53,33%.

Тези резултати дават основание да се приеме, че анкетираните студенти оценяват необходимостта от връзката между теоретично овладения материал с конкретния практически опит. Те отчитат спецификата на своята бъдеща професия и реално оценяват възможностите на Лабораторната и практическата работа, при която се усвояват и формират умения и навици за решаване на задачи с практически характер. Оценява се факта, че при усвояване на професионални умения се следва определена технология и последователност на действията. Показано е изключително позитивно отношение към Самостоятелната работа като метод на обучение като се отчитат възможностите му за развитие на самостоятелно мислене и самоуправление.

В Таблица 2 са представени резултатите от оценките на респондентите за методите, използвани от преподавателите им в процеса на обучение в професионално направление „Социални дейности“.

Таблица 2: Оценка на използваните от преподавателите методи в обучението на студентите от професионално направление „Социални дейности“

Еденица за анализ	Абсолютна честота на единици на анализа	Относителна честота на единици на анализа в %
Лекция	38	66,67
Упражнение	25	43,86
Казус	39	68,42
Лабораторна и практическа работа	22	38,60
Инструктаж	14	24,56
Проект	32	56,14
Дискусия	31	54,38
Дебат	31	54,38
Ситуационен метод	38	66,67
Игров метод	38	66,67
Учене чрез тренажор	0	0
Самостоятелна работа	20	35,09
Работа с книга	21	36,84

На първите три места от единиците за анализ с най-голяма честота на оценка на използваните от преподавателите методи на обучение посочени от респондентите от професионално направление „Социални дейности“ са: Решаване на казус – 68,42%; Лекция, Игров метод, Ситуационен метод по

66,68%; Метод на проектите – 56,14%. С много малки разлики следват методите Дискусия и Дебат – метод „за и против“ (по 54,38%).

Студентите от професионалното направление оценяват широкото приложение на метода Решаване на казус както в обучението по практика, така и в теоретични дисциплини, в които те се обучават да вземат решения, да задават въпроси, да идентифицират проблеми, да събират и анализират информация, да разграничават факти от твърдения, да представят алтернативни решения и изразяват собствено мнение.

Анкетираните студенти ценят работата по проект в процеса на обучението им защото се виждат като част от социалната действителност, а не като изолирани, разчитащи само на собствените си усилия специалисти. Такова обучение те приемат като предизвикателство, което носи преживявания и информация за преработване. Разбират, че работа по проект, развива у тях като бъдещи специалисти, чувството на принадлежност към общността, на самореализация, придава динамика на личностното им развитие.

Интересни и значими за студентите са игровите методи защото повишават активността им в процеса на обучение, включват се в творчески, интересни и значими за тях групови форми на работа. Усвоените знания се прилагат за решаване на конкретен проблем в нова ситуация, която установява реална връзка обучение – практика.

Наблюдаваните разлики в ранжирането на първите три места при оценките на използваните методи, посочени от респондентите от двете групи (професионални направления) се дължат на спецификите в съдържанието на учебните дисциплини, изучавани в различните професионални направления.

В таблица 3 са представени общите резултати от изследването на студентите от двете професионални направления във втората част на анкетното проучване, свързана с определяне от респондентите на условията за активно усвояване на знания, които преподавателите създават по време на обучението. Представени са относителните честоти само на отговорите в най-голямата степен – 3 „винаги“, тъй като това е най-високата степен на скалата и посочва най-голяма категоричност на избора.

Таблица 3: Условия за активно усвояване на знания, които преподавателите създават по време на обучението на студентите

Еденица за анализ	Абсолютна честота на единици на анализа	Относителна честота на единици на анализа в %
Дават възможност на студентите да задават въпроси	87	85,29
Предоставят свобода за изказване на собствени съждения	84	82,35
Използват мултимедийни средства	81	79,41
Включват примери от практиката	76	74,51
Свързват проблема с бъдещата професия на студентите	73	71,57
Използват разнообразни средства и похвати	69	67,65

Получените резултати показват значително високи стойности на абсолютната честота на единиците за анализ. От гледна точка на начините за активизиране позицията на студентите в процеса на обучение на първите три места с вай-висока абсолютна честота на единици на анализ респондентите определят: „възможността на студентите да задават въпроси“ – 85,29%; „предоставянето на свобода за изказване на собствени съждения“ – 82,35%; „използването на мултимедийни средства“ – 79,41%.

С малка разлика в абсолютната честота на единици на анализ следват възможностите, при които преподавателите „посочват примери от практиката“ – 74,51%, „свързват проблема с бъдещата професия на студентите“ – 71,57% и „използват разнообразни средства и похвати“ – 67,65%.

Респондентите определят като водеща за активната позиция на студентите в процеса на обучение възможността да задават въпроси да изказват собствени съждения. Възможностите за диалог и взаимодействие между преподавателя и студентите, съчетани с мултимедийни средства, предават интерактивен характер дори на лекцията, която е един от основните методи на обучение в системата на висшето образование.

Друг съществен момент, който отчитат анкетираните студенти в настоящото изследване е умението на преподавателя да посочва примери от практиката, да съотнесе проблема с бъдещата професия на студентите. Приложени тези похвати в процеса на обучение създават предпоставки за връзка на теоретичните знания с практиката, за формиране на активна позиция и трайно усвояване на знанията.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Използваните методи за обучение определят основната рамка на процеса на обучение и подпомагат субект – субектните педагогически взаимодействия между преподавателя и студентите за постигане на определените образователни цели и стимулиране на активността при усвояване на професионални знания.

Активно се овладяват практически модели за приложение на усвоените практически умения за решаване на конкретен проблем в нови ситуации, за изграждане на реална връзка обучение – практика.

В процеса на обучението преподавателите стимулират активната позиция на студентите като създават условия за търсене на отговори по различни въпроси, дават възможност за свободно изразяване на мнение, за саморазвитие на бъдещите специалисти.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Божилова, В. (2015). *Интерактивността в университетското образование и обучение*. В Годишник на Софийския университет. Факултет по педагогика. Книга Педагогика. (стр. 5-35). София: Университетско издателство“Св. Климент Охридски“.

[2] Ковачева, Ю. (2010). *Класификация на интерактивните методи на обучение. Интерактивните методи в съвременното образование*. Ред. Д. Тодорина, Благоевград.